

Wie steekt zijn nek uit?

Bedrijfsleven en beroepsonderwijs, onlosmakelijk met elkaar verbonden? En zijn andere branches meer (financieel) betrokken bij het onderwijs dan de groene sector? Een zoektocht naar de relatie beroepsonderwijs - bedrijfsleven.

Vanaf de jaren tachtig is scholing een onderwerp dat in de cao aan de orde komt. Door de overgang naar een kenniseconomie wordt scholing voor (toekomstige) werknemers steeds belangrijker. Een omslag ontstaat van collectieve voorzieningen naar ook het op het individu toegesneden traject. Persoonlijk ontwikkelingsplan (pop), elders verworven competenties (evc's), loopbaanadvies en persoonlijke ontwikkelingsbudgetten doen hun intrede. De laatste tijd is ook waarneembaar dat er CAO-afspraken gemaakt worden waarbij het gaat om bijdragen aan het onderwijs, vertelt secretaris onderwijs van VNO/NCW Hans Koole. "En dan bedoel ik niet bijdragen in de exploitatie, maar investeren in vernieuwing van het beroepsonderwijs. Dit gebeurt vaak op projectmatige wijze, bijvoorbeeld in het mbo met de vernieuwingslag van kwalifica-

tie naar competenties en het ontwikkelen van lesstof voor project-of probleemgestuurde leertrajecten. Het bedrijfsleven komt steeds meer in beeld."

Impulsgelden

De trend is er niet voor niets. Het bedrijfsleven maakt zich zorgen om het beroepsonderwijs. Er zijn zorgen over innovatie en kwaliteit. "Via gezamenlijke projecten willen we het innovatief vermogen van scholen stimuleren", licht Koole het onderwijsbeleid van VNO/NCW toe. "We willen goed opgeleide mensen in het bedrijfsleven, dus de basis moet ook goed zijn." Innovaties kunnen mogelijk gemaakt worden door faciliteiten beschikbaar te stellen en met elkaar na te denken over ontwikkeling van faciliteiten en leeromgevingen, denkt Koole. Partnership is daarbij het sleutelwoord. De verbanden lopen via de kenniscentra beroepsonderwijs – bedrijfsleven, O&O-fondsen en -in toenemende mate- via rechtstreekse contacten van het regionale en sectorale bedrijfsleven met roc's in de regio. Roc's zijn in staat een eigen beleid daarin te voeren. Voor de kleinere aoc's ligt dat misschien moeilijker, veronderstelt Koole. "De directe band die er van oudsher in de sector bestaat zou dit nadeel kunnen opheffen."

Een groot deel van de inspanningen van het bedrijfsleven betreffen de beroepspraktijkvorming en de stages. De kwalitatieve en meer op innovatie gerichte ontwikkeling vindt Koole echter zeer substantieel. Het beroepsonderwijs richtte zich tot dusver te weinig naar buiten, meent Koole. "Gezamenlijke acties van werkgevers, werknemers en onderwijs en de extra impulsgelden beroepsonderwijs van de overheid moeten het beroepsonderwijs een impuls geven. Met name de waarde van duale trajecten is groot. Die geven meer dynamiek en innovatief vermogen."

Strategische visie

Zorgen over het beroepsonderwijs zijn er ook in de groene sector. Zoals bij LTO-Nederland. De primaire sector heeft het moeilijk, dat blijkt ook uit de leerlingenaantallen van de specifieke agrarische richtingen op de

aoc's. Twee jaar geleden werd, mede vanwege deze problematiek, de commissie Kennisbeleid ingesteld. De ondersteuning vanuit LTO-Nederland was echter tot nog toe vrij mager, erkent voorzitter Koos Koolen. Vanaf 1 januari is er een fulltime secretaris bij LTO-Nederland voor kennis-en innovatiebeleid. "Dat is een grote verbetering." Samen met de ipc's, Aequor en AOC-Raad bekijkt de commissie Kennisbeleid hoe de specifieke vakkennis in de toekomst moet worden ingevuld. De visie van de commissie is duidelijk: de toekomst ligt in de duale trajecten. Op de aoc's zouden bredere opleidingen aangeboden moeten worden. De specifieke vakkennis kan dan voor een deel geleerd worden op de praktijkleerbureaus. Op initiatief van LTO Nederland is er een commissie ingesteld die de voorstellen in overleg met de vakgroepen van LTO, en samen met de aoc's ipc's en Aequor zullen moeten implementeren. Het is de doelstelling van zowel beroepsonderwijs als bedrijfsleven om de kwaliteit van het onderwijs op een zo hoog mogelijk niveau te houden, beklemtoont Koolen. "In het verleden vond het zoeken naar oplossingen niet plaats vanuit een eenduidige strategische visie. Gelukkig kunnen we dat nu wel." Eigenlijk heeft de agrarische sector een voorsprong, denkt hij. "Door de goede relatie binnen de besturen die er van oudsher is, zouden we juist veel kunnen doen. Als we het ergens kunnen invullen met elkaar is het wel in deze sector."

Vastgeplakt

Betty Valk, directeur Onderwijs van de Directie Wetenschap en Kennisoverdracht van het Ministerie van LNV is niet erg onder de indruk van de betrokkenheid van het groene bedrijfsleven bij het onderwijs. "Maar," zegt ze erbij, "ik heb geen referentiekader met andere sectoren. Vaak zijn er wel allerlei verhalen en wordt er geroepen dat het in de groene sectoren beter gaat dan in andere, maar daar is nog nooit feitenonderzoek naar gedaan." Vooralsnog heeft Valk het idee dat iedereen vooral naar elkaar kijkt en uiteindelijk aan zijn stoel vastgeplakt blijft zitten. "Neem nou de allochtonen in het groene onderwijs. We weten dat dit ook te maken heeft met het imag-

oprobleem van de groene sector. Behalve het onderwijs zou ook het bedrijfsleven daar wat aan kunnen doen, maar iedereen blijft zitten waar die zit. Ik denk dat er meer kan gebeuren, ook al realiseer ik me dat het niet makkelijk is." Eventuele financiële bijdragen van bedrijfsleven naar onderwijs zouden in principe voor het primaire proces niet nodig moeten zijn. De onderwijsinstellingen moeten in staat zijn om met de algemene bekostiging vanuit de overheid rond te komen. Maar bijdragen aan bijvoorbeeld imagocampagnes, inhoudelijke vernieuwingen, innovaties en kennisuitwisseling zouden wel een stap in de goede richting zijn, vindt Valk. "Je hoeft ook niet direct te denken aan het aanschaffen van dure apparatuur voor het onderwijs. Iedereen praat altijd over geld. Zoek het ook eens in zaken waar je gezamenlijk van gebruik kunt maken. Je hoeft niet gelijk de hele wereld te veranderen, het zit ook in kleine zaken, zoals

samenwerking, meer dialoog, kennisuitwisseling en bijvoorbeeld gastdocenten uit het bedrijfsleven.”

Miljoenen euro's

Financiële bijdragen vanuit het bedrijfsleven komen slechts incidenteel voor, reageert Sixtus Haverkamp, lid van het College van Bestuur van AOC Friesland desgevraagd. Hij herinnert zich een landelijke actie van een groot trekkerbedrijf dat nieuwe trekkers ter beschikking stelde, maar structurele bijdragen zijn hem onbekend. Ook Herman Laros van Edudelta ziet nauwelijks voorbeelden van structurele bijdragen vanuit het bedrijfsleven. Wel zijn er buitenschoolse arrangementen met loonwerkbedrijven en zijn er bijdragen bij het inrichten van beurzen door hoveniersbedrijven. Anders is dat bij PTC+ (de nieuwe naam voor IPC Plant.Dier). Het bedrijfsleven

levert een belangrijke bijdrage aan onze trainingen, meldt Arjan de Bruin, manager Onderwijs en Innovatie. “Zij leveren ons PTC+ jaarlijks up to date modellen voor trekkers, maaidorsers, hakselaars etc. Die worden gebruikt voor de trainingen van onder andere monteurs, maar ook voor regulier onderwijs. Het gaat om enkele miljoenen euro's.” Campagnes voor een bepaalde richting in de groene sector worden regelmatig met het bedrijfsleven samen gevoerd. De bijdrage bestaat dan bijvoorbeeld uit een gezamenlijke internetsite en het gezamenlijk bekostigen van advertenties en folders. Ook beroepswedstrijden zijn een voorbeeld van die samenwerking.

Promotionele activiteiten

In sectoren buiten het groene onderwijs zijn meer voorbeelden te vinden

van gerichte financiële bijdragen aan het onderwijs. Wel maken de brancheorganisaties duidelijk en principieel een verschil tussen bijdragen aan het reguliere beroepsonderwijs en de scholing van de werknemers. “Wij investeren collectief, niet individueel in het initiële onderwijs. Voor dit onderwijs is de overheid primair verantwoordelijk”, licht Fabienne Bont, beleidsmedewerker onderwijs van Koninklijk Horeca Nederland het standpunt van de organisatie toe. In de horecasector zijn er via de CAO's afspraken over onderwijs en arbeidsmarkt. Er wordt bijvoorbeeld geïnvesteerd in het beroepsonderwijs door middel van promotionele activiteiten. Daarnaast zijn er subsidies aan leerbedrijven als compensatie voor het leermeesterschap.

Call-centre

Ook de autobranche ziet de overheid

als eerst verantwoordelijke voor het beroepsonderwijs. De branche brengt een duidelijke scheiding aan tussen scholen die tot de verantwoordelijkheid van de overheid moeten worden gerekend en het onderwijs dat de branche zelf in stelling brengt. Dat gebeurt via het scholingsinstituut Innovam. In het beroepsonderwijs 'beperkt' het bedrijfsleven zich grotendeels tot het beschikbaar stellen van materiaal en gereedschap. In de installatietechniek vindt financiële ondersteuning van het beroepsonderwijs middels materiaal en inrichting plaats. Door het beschikbaar stellen van apparatuur en nieuwe technologie zorgt het bedrijfsleven ervoor dat een deel van de praktijk op school uitgevoerd kan worden. In de administratieve sector worden er ook bijdragen geleverd aan het beroepsonderwijs. Voor de opleiding Bank-en Verzekeringswezen van het Koning Willem I College in Den Bosch, leverde Randstad Rabobank een compleet call-centre.

Illusiepolitiek

Betrokkenheid vanuit het bedrijfsleven, al dan niet financieel, wisselt sterk per branche, per bedrijf of zelfs per persoon, vindt Jan Gravemaker, directeur van Aequor. Hij merkt dat het steeds moeilijker wordt om de juiste mensen in de bedrijven te vinden die zich op branche- en sectorniveau betrokken weten bij het onderwijs. Volgens Gravemaker heeft dat met een tweetal ontwikkelingen te maken. "Er wordt steeds meer op de tijd gelet die mensen buiten het bedrijf besteden. Wat is daarvan het directe belang voor het eigen bedrijf, vraagt men zich af. Mensen krijgen daardoor steeds minder ruimte. Daarnaast is er ook in het bedrijfsleven een individualiseringstendens: de bereidheid collectief zaken aan te pakken neemt af." Gravemaker ziet wel dat in branches waarin veel mkb zit er meer gezamenlijk wordt gedaan. Bij sectoren met veel grote bedrijven, zoals de voedingsmiddelenindustrie, is dat minder. Het gevolg daarvan is, denkt Gravemaker, dat het onderwijs zich in die branches minder primair op de brancheorganisatie moet richten, maar meer op individuele bedrijven. Ook voor het project 'World of food' ten behoeve van het imago van de voedingsmidde-

lenindustrie, is er geen geldstroom vanuit de georganiseerde voedingsmiddelenindustrie. Gravemaker: "Dat is niet te organiseren: er zijn zoveel branches bij betrokken, zoveel CAO's, en voor grote ondernemingen is het niet zo belangrijk." Het is moeilijk om tot een echte geldstroom te komen, constateert Gravemaker, maar hij wil het onderwijs ook niet aanraden daarnaar op zoek te gaan. "Op collectief niveau structurele bijdragen verwachten is illusiepolitiek. In regionale initiatieven liggen de directe belangen, daar kan het wel. Brancheorganisaties die over mogelijkheden en middelen beschikken zijn vaak bereid dit soort initiatieven te ondersteunen. Daarnaast moet natuurlijk de belangrijke bijdrage die bedrijven leveren aan de bpv niet worden vergeten."

Concurrentie

Bij de Vereniging voor Hoveniers en Groenvoorzieners is René Kolman, hoofd van de afdeling bedrijfsadviezen en verenigingszaken, vastbesloten meer aandacht te geven aan het onderwijs. Hij is pas vier maanden in functie, maar heeft inmiddels geconstateerd dat er in het verleden meer aandacht voor onderwijs had kunnen zijn. Wat betreft de aansluiting tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven valt het Kolman op dat iedereen op zijn eigen manier de problemen oplost, in elke regio apart. Kolman pleit ervoor dat organisaties elkaar meer opzoeken: "De VHG, Aequor, de aoc's en bijvoorbeeld de vakbladen. We moeten meer samenwerken. Ik zie tussen de aoc's onderling nog veel teveel concurrentie. Kolman heeft zorgen over de onbekendheid aan scholingsbehoefte. "Hoeveel mensen, van welk niveau (mbo, hbo) zijn nodig om tegemoet te komen aan de vraag van de markt. Ik zou graag willen dat dat beter onderzocht wordt. Dan kunnen nieuwe initiatieven daar op afgestemd worden."

Initiatief

Naast bijdragen die het bedrijfsleven kan leveren aan het beroepsonderwijs, is er ook nog de scholing van werknemers. Voor deze scholing hebben de meeste sectoren in het bedrijfsleven

opleidingsfondsen (vaak O&O-fondsen) en soms zelfs opleidingsinstituten. In dertien CAO's in de groene sector wordt een bepaald percentage (meestal 0,2%) van de loonsom betaald aan Stosas, de stichting tot ontwikkeling en scholing van werknemers in de agrarische sector. Het beleid dat dit scholingsfonds uitvoert wordt gemaakt in de sectoren zelf, bij de werkgevers- en werknemersorganisaties. Elke sector adviseert over de te subsidiëren cursussen. De lijst met cursussen is een uiting welke kant de sector op wil, en hoeveel geld erin gestoken wordt. Alie Leeuwenstein, accountmanager van Stosas zou dat best anders willen zien. Ze heeft het gevoel dat de sectoren er moeite mee hebben de scholingsbehoefte in kaart te brengen. "Het sneeuwt vaak onder bij andere onderwerpen. Scholing krijgt minder aandacht dan het verdient." Leeuwenstein merkt wel in haar contacten met bestuursleden dat er steeds meer behoefte is aan grip op de materie en aan sturing. "Maar ik mis een meer actieve rol richting de scholen waar de sector behoefte aan heeft. Het bedrijfsleven zou bepaalde ontwikkelingen omtrent bijvoorbeeld het milieu beter kunnen stimuleren." De zorg wordt wel gedeeld, maar er is meer ondersteuning nodig bij het uitzetten van een scholingsbeleid. Het zou goed zijn als het meer van twee kanten kwam. Zo dreigt de agrarische sector onder te sneeuwen." De komende tijd zal in het bestuur van Stosas gesproken worden over de rol van het scholingsfonds bij die ondersteuning. Bedrijfsleven en onderwijs kunnen meer naar elkaar toekomen door reëel naar elkaar te luisteren en niet op elkaar te wachten, vindt Leeuwenstein. "De sector moet het initiatief in eigen hand nemen door met voorbeelden te laten zien aan welke scholing er behoefte is. De vraag is: wie steekt zijn nek uit?"

Marijke van Kerkhoven